

Kobygd i förvandling

Text och foto Tord Bodin

Att Hille socken varit en kotät bygd står utom all tvivel. Många äldre kan också berätta om tider när kornas råmande hördes över bygderna.

Men förändringens vindar blåser och det är nu hög tid att skriva reportage om Hille sockens kobönder eftersom det bara finnes två ladugårdar kvar med mjölkproducerande kor. En av dessa i Hille och en i Åbyggeby som vi senare i artikeln skall stifta bekantskap med. Men låt oss först gå tillbaka i historien och se hur det såg ut då.

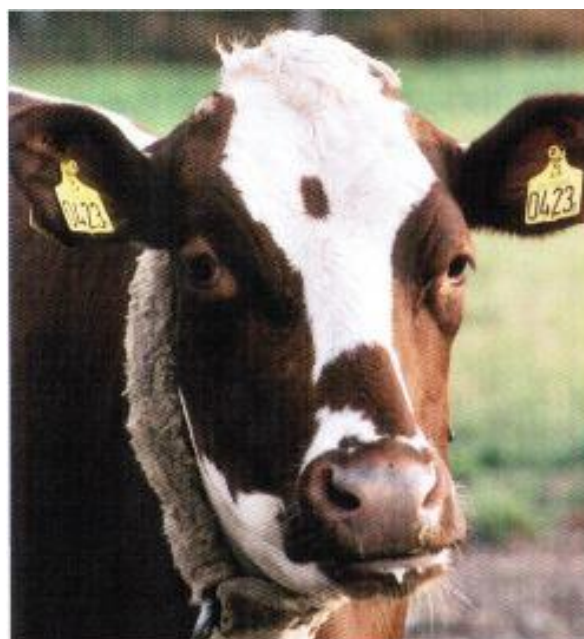
Vi hamnar i 1920-talets Oppala men jag är övertygad om att situationen var lika uti byarna. I Oppala fanns det på den tiden kor i omkring 40 gårdar med andra ord nästan alla hade åtminstone en mjölkko. Kor som skulle ha mat sommar som vinter, men så fanns det inte heller ett grönt grässtrå att uppbringa på vägrenarna under sommaren.

I skogen var både gräs och sly avbetat långt bortom böndernas inhägnade hagmarker. Många drygade även ut vinterfodret med myrslätter och var det ett gott höår fanns det kanske någon bonde som sålde hö på rot eller hässj a. Att utfodra efter någon vetenskapligt upplagd foderstat var det inte frågan om, nej då fick korna äta det som stod till buds. Det är

klart att mjölmängden blev ju också därefter och för många blev nog kon mera en statussymbol och ett sällskapsdjur än en inkomstkälla.

Eftersom man på den tiden alltid handmjölkade så blev det också en närkontakt mellan ko och mjölkerska så det kändes förmodligen naturligt att ge kon förtroende som man inte kunde gå till någon annan med. Att frånta kon all ekonomisk betydelse vore fel även om avkastningen inte stod i proportion till besvär och merarbete. Många gånger fick säkert kon vara den tidens arbetslöshetsförsäkring, den som hade mjölk och en köttbit i huset led aldrig verklig nöd om arbetet tröt eller om sjukdom tillstötte.

Var det en bra ko kunde det bli en mjölkskvätt över att lämna åt "mjölk Johan" eller ett kilo smör att sälja och få någon krona för och kronor växte inte på träd på tjugo och trettioalet. Allt eftersom åren gick minskade kobestånden och när man skriver 1978 fanns det endast ett fatal mjölkkor kvar i en enda ladugård i byn och i en annan några köttdjur.

Men koskällorna är borta och ingen går i vall med sticksöm och brödbitar i förklädesfickan. Gräs och blommor växer återigen högt och fritt efter vägrenarna. Skogslyckorna där våra förfäder slet är återigen överväxta med buskar och sly.

Vi förflyttar oss till dagens Hille och kan konstatera att i hela bygden finns endast två mjölkproducerande bönder kvar. Vi har besökt bröderna Göran och Lars Höglund i Åbyggeby. Bröderna berättar att farfar köpte gården 1923 och en ny ladugård byggdes 1931. Sedan dess har den rustats och byggts om vid flera tillfällen för att idag vara en modern ladugård med 40-tal mjölkdjur förutom kvigor och kalvar.

Av dessa kor finnes även en kändis, Gullan, som varit med på utställningar lite här och var. Elmia i Jönköping, Örebro och Kalmar för att nämna några platser där hon stolt visat upp sig. Att det blev en utställningsko var väl rena slumpen, det finns två döttrar på gården, Sandra som är mycket intresserad av hästar och varför inte då också satsa på en ko tyckte den andra dottern som heter Cecilia.

Vi träffar bröderna på kvällen strax före mjölkning, ett arbete som underlättats betydligt under årens lopp, mjölkmaskin och annan maskinell utrustning har bidragit till detta.

Det tunga arbetet har blivit lättare men det administrativa är mer omfattande när vi kom med i EU. Som tur är sker det inga större förändringar för oss år från år, många uppgifter är lika. Mjölkhanteringen har underlättats, mjölkkrukorna är för länge sedan borta och nu hämtas mjölken varannan natt utan att vi behöver bekymra oss.

Något som kan vara intressant att veta är att en ko mjölkar nästan dubbelt så mycket i dag som för trettio år sedan. Orsakerna till detta är främst foder och avelsarbete, däremot är en ko idag produktiv i ca fem år mot tidigare då det var det vanligt att räkna med tio till femton år.

Att vara "mjölkbonde" är inget latmangöra, mjölkningen på morgonen startar omkring klockan sju och sedan visar klockan ofta kring åtta på kvällen när kvällsmjölkningen är klar. Däremellan är det en mängd andra bestyr som skall göras inte minst att se till så att vinterfodret räcker. Vår höskörd sker på ett stort område så det blir en hel del tid i traktorn också säger de båda.

Bröderna Höglund har också ett omfattande skogsbruk så någon brist på sysselsättning lär det inte bli.

En fördel är att vi kan avlösa varandra och på så sätt lyckas få någon semesterdag ibland.

Det man nu ser som ett hot mot mjölknäringen är den lågprismjölken som produceras. Det brukarju alltid bli så att mellanhänderna får sitt och så minskar andelen till producenterna.

Som vi inledningsvis konstaterade är bröderna en av de två sista mjölkproducenterna i Hille och frågan kommer osökt hur länge tänker ni hålla på? Ett lugnande besked kommer från Lars, vi håller nog på åtminstone till vi får pension och dit är det tio år.

[Hillebygden, Nr. 2, 2005]